

Ministerul Culturii al Republicii Moldova
Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală

SESIUNEA ȘTIINȚIFICĂ ANUALĂ

---

*Perspective contemporane în etnologie,
muzeologie și științele naturii*

Ediția XXXII

22 octombrie 2021

Programul și rezumatele comunicărilor

Chișinău ■ 2021

CZU 082

P 52

Comitetul de organizare:

Drd. Petru VICOL – președinte, dr. Andrei PROHIN – vicepreședinte, dr. Teodor CANDU, Elena COJOCARI, dr. Sergiu PANĂ, Valentina ONOFRIESCU, Adriana HADJIRADEV, Nadejda SÂRGHI (Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală).

Comitetul științific:

Drd. Petru VICOL – președinte, dr. Andrei PROHIN – vicepreședinte, dr. Teodor CANDU, dr. Sergiu PANĂ, dr. Varvara BUZILĂ, Maria CIOCANU, dr.hab. Valeriu DERJANSCHI, dr. Tamara COJUHARI (Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală).

Tehnoredactare: Andrei PROHIN.

Copertă și machetare: Nadia POTÂNGĂ.

Culegerea se publică în cadrul proiectului științific 20.80009.0807.24 „Patrimoniul etnografic și natural al Republicii Moldova – salvagardare muzeală pentru sporirea coeziunii sociale”. Responsabilitatea pentru conținutul rezumatelor revine autorilor.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

"Perspective contemporane în etnologie, muzeologie și științele naturii", sesiune științifică anuală (2021; Chișinău). Sesiunea științifică anuală "Perspective contemporane în etnologie, muzeologie și științele naturii", 22 octombrie 2021: Rezumatele comunicărilor / comitetul științific: Petru Vicol [et al.]; comitetul de organizare: Petru Vicol [et al.]. – Chișinău: Lexon-Prim, 2021. – 56 p.

Antetit.: Min. Culturii al Rep. Moldova, Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală. – 50 ex.

ISBN 978-9975-3268-3-4.

MD-2049, mun. Chișinău, str. București 59
GSM: 0 699 04 555; 0 795 29 555
fax. 022 28 81 78; www.lexon.md
e-mail: lexonprim2001@gmail.com

© Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală, 2021

© Editura Lexon-Prim, 2021.

PROGRAM

10.00-10.30. – Deschiderea conferinței

Cuvânt de salut:

Petru VICOL, drd, director general, MNEIN.

Elena PLOȘNIȚĂ, dr.hab., consultant științific, Muzeul Național de Istorie a Moldovei.

Andrei PROHIN, dr., secretar științific, MNEIN.

Prezentarea noilor apariții editoriale:

Buletin Științific. Revistă de Etnografie, Științele Naturii și Muzeologie. Fasc. Științele Naturii, nr. 32(45), Chișinău, 2020 (Valeriu Derjanschi).

Buletin Științific. Revistă de Etnografie, Științele Naturii și Muzeologie. Fasc. Etnografie și Muzeologie, nr. 33(46), Chișinău, 2020 (Andrei Prohin).

A. Ciobanu, C.Gh. Ciobanu. *Istoricul cartofiliei basarabene. Catalog cartofil ilustrat. Vol. II: Perioada interbelică (1918-1944). Fasc. 1. Chișinău: Cartdidact, 2020 (Constantin Ciobanu).*

10.45-13.00 – Sesiune de comunicări

Secțiunea *Etnografie și Muzeologie (Sala de Conferințe)*

Moderatori: *Manole BRIHUNEȚ, protoiereu mitrofor, dr., cerc. șt. coord., Secția Etnografie, Andrei PROHIN, dr., secretar științific, MNEIN.*

1. Elena PLOȘNIȚĂ, dr.hab., consultant științific, MNIM, *Instituția muzeală din Republica Moldova între cotidianitate și reglementările normative.*

2. Dorin LOZOVANU, dr., conf. univ., cerc. șt. coord., Secția Etnografie, MNEIN, *Diaspora Republicii Moldova reflectată în expozițiile muzeale.*

3. Constantin Gh. CIOBANU, dr., cerc. șt., Secția Etnografie, MNEIN, *Medalii din ceramică, aflate în patrimoniul MNEIN*.

4. Elena ȘIȘCANU, dr., conf. univ., cerc. șt. coord., Secția Etnografie, MNEIN, *Marama – mărturie a ceea ce era, în vechime, industria casnică la români*.

5. Elena MADAN, lector univ., Universitatea Tehnică a Moldovei, *Școlile de meserii din Basarabia (sfârșitul secolului XIX – mijlocul secolului XX)*.

6. Elena REȘETNIC, drd., cerc. șt. stagiar, Secția Etnografie, MNEIN, *Moduri de organizare și petrecere a timpului liber, caracteristice spațiului urban, în perioada postbelică*.

Secțiunea Științele Naturii (Biblioteca MNEIN)

Moderatori: Valeriu DERJANSCHI, dr. hab., cerc. șt. coord., Stela CURCUBĂȚ, dr., cerc. șt. superior, Secția Științele Naturii, MNEIN.

1. Valeriu DERJANSCHI, dr. hab., cerc. șt. coord., Secția Științele Naturii, MNEIN, Institutul de Zoologie, *Insectele invazive în Grădina Botanică a Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală din Chișinău*.

2. Mihail DOHOT, dr., muzeograf, Secția Patrimoniu, Evidență și Completare, Vladimir NICHIFOROV, taxidermist, Secția Restaurare, MNEIN, *Mărturiile fotografice ale compozițiilor biologice executate de Franz Ostermann în colecțiile MNEIN*.

3. Irina BADIUC, șef secție Patrimoniu, Evidență și Completare, Stela CURCUBĂȚ, dr., cerc. șt. superior, Secția Științele Naturii, Sergiu PANĂ, dr., șef Secție Științele Naturii, MNEIN, *Activitățile extramuzeale ale Secției Științele Naturii a Muzeului de Stat de Istorie și Studiere a Ținutului (în baza registrului pentru anii 1981-1985)*.

4. Cristina ȚUGULEA, dr., cerc. șt., Secția Științele Naturii, MNEIN, Institutul de Zoologie, *Diversitatea faunistică a Lepidopterelor din familia Noctuidae (Lepidoptera) din Colecția Entomologică „R. Stepanov”*.

5. Tatiana IZVERSCAIA, Veaceslav GHENDOV, Florentin SCORȚESCO, Ștefan BELOUS, Florentin SCORȚESCO, Ștefan BELOUS, Grădina Botanică Națională (Institut) „Alexandru Ciubotaru”, *Experiența creării unei populații reintroduse a speciei amenințate Crambe Tataria Sebeok (Brassicaceae) în Republica Moldova*.

6. Cristina ȚUGULEA, dr., cerc. șt., Secția Științele Naturii, MNEIN, Institutul de Zoologie, *Înflorirea castanului ornamental comun (Aesculum Hippocastanum L.) la sfârșitul perioadei de vegetație – fenomen provocat de invazia speciei Cameraria ohridella Deschka & Dimić, 1986*.

7. Polina CASSIR, Tatiana IZVERSCAIA, Veaceslav GHENDOV, Grădina Botanică Națională (Institut) „Alexandru Ciubotaru”, *Plante vasculare amenințate din zona stepică din situl Ramsar „Lacurile Prutului de Jos”*.

8. Alexandru MOȘU, Asociația Internațională Ecologică a Păstrătorilor Râului „Eco-Tiras”, *Diversitatea Trihodinidelor (Ciliophora) la peștii din apele spațiului hidrografic Dunărea de Jos – Prut – Nistru – Marea Neagră și apele adiacente*.

13.00-14.00 – Pauză

14.00-16.00 – Sesiune de comunicări

Secțiunea Etnografie și Muzeologie (Sala de Conferințe)

Moderatori: *Dorin LOZOVANU, dr., conf. univ., cerc. șt. coord., Nicolae DUDNICENCO, dr., cerc. șt. superior, Secția Etnografie, MNEIN.*

1. Varvara BUZILĂ, dr., conf. univ., șef Secție Etnografie, MNEIN, *Reminiscențe ale tradiției stâlpilor ciopliți în lemn din centrul Republicii Moldova*.

2. Manole BRIHUNETȚ, protoiereu mitrofor, dr., cerc. șt. coord., Secția Etnografie, MNEIN, *Arta monumentală din Basarabia în prima jumătate a secolului al XIX-lea*.

3. Petru VICOL, drd., director general, MNEIN, *Documentele Dicasteriei Duhovnicești din Chișinău (1812-1832) – o sursă de cercetare a conduitei morale a clerului basarabean*.

4. Sergiu BODEAN, muzeograf, MNEIN, Vlad VORNIC, dr., director general, Agenția Națională Arheologică, Ion PUȘCAȘU, director, Muzeul de Istorie și Etnografie din s. Tigheci, r. Leova, *Așezarea eneolitică Tigheci-Vatra Satului. Considerații preliminare*.

5. Tamara MACOVEI, dr., cerc. șt. coord., Secția Etnografie, MNEIN, *Elemente simbolice în cultura materială tradițională*.

6. Nicolae DUDNICENCO, dr., cerc. șt. superior, Secția Etnografie, MNEIN, *Cunoștințe ale poporului român referitoare la prun*.

7. Andrei PROHIN, dr., secretar științific, MNEIN, *Uneltele agricole – constelații cerești în imaginarul folcloric românesc*.

Secțiunea Științele Naturii (Biblioteca MNEIN)

Moderatori: *Stela CURCUBĂȚ, dr., cerc. șt. superior, Cristina ȚUGULEA, dr., cerc. șt., Secția Științele Naturii, MNEIN.*

1. Tamara COJUHARI, dr., conf. cerc., cerc. șt. superior, Secția Științele Naturii, MNEIN, Galina ȘABANOVA, dr., conf. univ., cerc. șt. coordonator, Grădina Botanică (Institut) „Al. Ciubotaru”, *Raportul densitatea aparentă (DA) și numărul de plante în trei biocenoze din Rezervația „Codrii”*.

2. Cristiana MARCU, Lucian DINCĂ, Institutul Național de Cercetare și Dezvoltare în Silvicultură „Marin Drăcea”, București, *Județul Vaslui – importanța exploatării și dezvoltării resurselor forestiere nelemnoase.*

3. Эдуард Олегович ХЕЙФЕЦ, Селекционно-генетический институт, Одесса, Украина, *Реконструкция прототипа покрытосеменных растений.*

4. Viorica PASCARI, Institutul de Zoologie, *Evoluția marmotelui de stepă Marmota Bobac Muller.*

5. Afanasie PREPELIȚA, Universitatea de Stat din Tiraspol, Tudor TRIFAN, Institutul de Geologie și Seismologie, *Răspândirea stratigrafică și caracteristica ecologică a faunei de gasteropode terestre din depozitele loessoide pleistocene ale bazinului Nistrului.*

6. Viorica PASCARI, Institutul de Zoologie, *Șoarecele de tundră Microtus (Stenocranius) Gregalis Pallas de la stațiunile paleolitice din nordul Republicii Moldova.*

7. Teodor OBADĂ, cerc. șt., Secția Științele Naturii, MNEIN, Institutul de Zoologie, *Piese de elefantidului din genul Stegotetrabelodon (Petrocci, 1941) pe teritoriul Republicii Moldova.*

16.00-16.15. – Concluzii

ETNOGRAFIE ȘI MUZEOLOGIE

AȘEZAREA ENEOLITICĂ TIGHECI-VATRA SATULUI. CONSIDERAȚII PRELIMINARE

*Sergiu BODEAN, muzeograf, MNEIN,
Vlad VORNIC, dr., director general,
Agenția Națională Arheologică,
Ion PUȘCAȘU, director,
Muzeul de Istorie și Etnografie din s. Tigheci, r. Leova*

În primăvara anului curent, în urma unor lucrări de excavație a solului, realizate în s. Tigheci, raionul Leova, au fost semnalate vestigiile unei așezări eneolitice. Descoperirea a fost efectuată în partea de sud-est a localității, pe partea dreaptă a văii r. Tigheci, afluent al r. Prut. Materialele recuperate care, după toate probabilitățile, provin din cadrul unor complexe arheologice afectate sunt reprezentate de fragmente de vase din pastă grosieră, acoperite cu barbotină, prevăzute cu toarte, impresiuni efectuate cu unghia sau alveole. Unele fragmente poartă urme de ardere secundară. Ceramică fină este decorată cu caneluri și gropițe, incizii sau benzi realizate cu vopsea bru-

nă-închisă. Din această categorie ceramică fac parte, în special, cupele și castroanele. Remarcăm un capac cu calota semisferică, prevăzut cu mâner circular ușor alveolat. Situl Tigheci-*Vatra satului* actualmente este cel mai nordic punct cunoscut în spațiul Prut-Nistru atribuit așezărilor, considerate în literatura de specialitate, ca aparținând culturii Gumelnița, Bolgrad-Aldeni sau aspectului cultural Stoicani-Aldeni. Descoperirea dată, fiind situată la cca 40 km distanță de cele mai sudice așezări Precucuteni-Tripolie A va contribui la precizarea unor aspecte referitoare la contactele dintre aceste două mari comunități eneolitice.

ARTA MONUMENTALĂ DIN BASARABIA ÎN PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XIX-LEA

*Manole BRIHUNET, protoiereu mitrofor,
doctor în studiul artelor și culturologie,
cercetător științific coordonator,
Secția Etnografie, MNEIN*

Odată cu alipirea Moldovei estice la Imperiul Rus, arta plastică tradițională este penetrată în mare parte de tipurile și genurile de artă plastică rusească, în special, arhitectura și sculptura. Începutul secolului al XIX-lea ar fi, de facto, începutul unei noi etape de dezvoltare a artei monumentale locale, cu totul diferită de cea anterioară. Pentru prima dată în istoria existenței sale, monumentele funerare din spațiul actual al Republicii Moldova capătă forme caracteristice clasicismului. Clasicismul, care în Europa și Rusia se opune senzualității excesive a barocului, în Basarabia se impune treptat în defavoarea tradițiilor locale, prin severitatea conceptuală: logica formei, plasticitatea liniei și rafinamentul compoziției.

Noile tendințe din arta plastică rusă pătrund și în arta comemorativă basarabeană, capătă și aici profunde expresii emoționale. La temelia acestor noi curente au stat mostre arhitecturale și plastice ale clasicismului rus: cavourile și stelele din necropolele capitalelor ruse Sankt Petersburg și Moscova. Simbolistica moderată, limbajul alegoric au servit ca formă preferată pentru realizarea artistică a monumentelor, fiind caracteristice pentru întreg spațiul european, de această dată inclusiv și cel basara-

bean. În arta comemorativă au căpătat dezvoltare structuri arhitecturale clasice: jertfelnicul, obeliscul, piramida, coloana, sarcofagul, cavoul. În calitate de accente expresive, au căpătat o largă răspândire imaginile cu făclii aprinse sau stinse, vase rituale, animale și păsări mitice, măști, figuri alegorice și scene cu subiecte mitologice. Acest arsenal complex de simboluri personifică moartea, durerea, înțelepciunea, gloria, trecerea în viață și alte adevăruri filozofice și emoții umane care alcătuiesc esența artei comemorative clasice, plină de sens profund. Coroanele, ghirlandele, dafinul, acantul stilizat cu frunze late, meandrul etc. au devenit motivele preferate ale ornamentării decorative ale clasicismului.

Prima jumătate a secolului al XIX-lea s-ar putea numi, pe bună dreptate, perioada de tranziție de la arta medievală la arta modernă a monumentelor comemorative basarabene. În sinteză cu arhitectura, arta plastică monumentală a atins forma perfectă și un efect imaginativ fără precedent.

REMINISCENȚE ALE TRADIȚIEI STÂLPILOR CIOPLIȚI ÎN LEMN DIN CENTRUL REPUBLICII MOLDOVA

*Varvara BUZILĂ, dr., conf. univ.,
șef Secție Etnografie, MNEIN*

Cercetările de teren din ultimii ani, întreprinse în localitățile din partea centrală a Republicii Moldova, acolo unde, la începutul secolului XX, exista o tradiție încă destul de puternică a stâlpilor ciopliți, au demonstrat dispariția vertiginoasă a acestora, dar și a caselor cu prispe, din a căror structură făceau parte. Din multitudinea stâlpilor de lemn, realizați în diverse tehnici, urmărim o anumite categorie, cea a stâlpilor ciopliți, cu elemente decorative expresive. Pentru a contura diversitatea acestor elemente arhitecturale, văzută ca un ansamblu, a determina specificul lor în raport cu alte tipuri și a observa tendințele care s-au profilat în această sferă, am comparat și interpretat diverse surse, reprezentând schițe, imagini fotografice, descrieri care acoperă cadrul temporal al secolului XX – începutul sec. XXI. Am analizat modul în care alți autori au abordat problematica circumscrisă stâlpilor de lemn, ciopliți, și am stabilit că anumite aspecte legate de materialele, decorul și funcția acestora, văzute în interdependență, așa cum s-au produs în realitatea culturală, nu au fost cercetate suficient, încât să avem un studiu pe potriva complexității lor culturale. Este necesară realizarea unui repertoriu al acestor creații care, chiar dacă au dispărut în anumite localități, iar în altele au rămas în număr singular, continuă să fie un bun cultural din perspectiva designului, o creație artistică locală valoroasă.

Case cu asemenea stâlpi ciopliți în patru muchii au fost atestate în anii 1960-1986, în satele Cojușna (Strășeni), Lăpuș-

na, Bozieni, Buțeni, Fundul Galbenei. Acestea sunt sate care nu obișnuiau să ridice porți și îngrădiri înalte în jurul gospodăriei, încât frumusețea feței casei se vedea din drum. Modelările cioplite expresiv de daltă și bardă, accentuate de patina timpului, se conturau clar pe pereții vopsiți cu var. Erau înfrumusețați cu motive decorative doar stâlpii care susțineau streășina din fața casei, inclusiv când casele aveau trei prispe, situate în fața casei și pe laturile din dreapta și din stânga ei. Decorul lor era adresat spre miază-zi, adică spre drum, încât putea fi văzut nu numai din interiorul, ci și din exteriorul curții. Marea lor majoritate erau decorați în partea superioară, mai rar pe toată suprafața sau doar în partea inferioară. Motivele cioplite erau repartizate în egală măsură pe cele patru fețe ale stâlpului, fapt ce îi conferea un caracter sculptural. Geometrismul constituie dominantă lor decorativă, fiind și un argument al vechimii tradiției. Unele motive și-au păstrat numele: *în oglinzi, mărul, frânghia*.

În cercetările din ultimii ani, am descoperit asemenea case în satul Bardar (raionul Ialoveni), Sofia (raionul Hâncești), Țigănești (raionul Strășeni). În ultimul sat, ei au un decor mult mai simplu.

Dată fiind rapiditatea cu care aceste elemente ale arhitecturii populare în lemn dispar din peisajul etnografic al satelor, ținând cont de intențiile bune de dezvoltare a turismului rural prin valorificarea tradițiilor locale, inclusiv a celor arhitecturale, de necesitatea de a conserva exemplarele rămase în muzee, am considerat că este oportun să punem în circuitul științific o exegeză a acestei moșteniri, încât să fie spre utilitatea doritorilor de a o cunoaște și a o continua.

MEDALII DIN CERAMICĂ, AFLATE ÎN PATRIMONIUL MNEIN

*Constantin Gh. CIOBANU, dr., cerc. șt.,
Secția Etnografie, MNEIN*

Ceramica (din greacă *κεράμιον* Keràmion) este un material obținut prin modelarea și arderea argilei. Aceeași denumire este atribuită și tehnicii de fabricare a obiectelor prin modelarea și arderea argilei, denumită și arta ceramicii.

Arta ceramicii este știința și arta de a realiza obiecte din materiale anorganice, non-metalice, care devin dure și durabile prin încălzirea la temperaturi ridicate a unui amestec de compoziție specială, căruia i s-a dat anterior arderii o formă de obiect util sau decorativ.

Un domeniu mai puțin cunoscut sunt medaliile din ceramică, porțelan sau gresie maro Böttger, deși asemenea piese au fost proiectate, modelate și produse în cele mai variate dimensiuni și forme, inițial, la fabrica de porțelan din Meissen (Germania), iar apoi la alte fabrici de ceramică din Europa încă în secolul XVIII. Această activitate este înregistrată și în Republica Moldova. Ideea utilizării lutului pentru a fabrica medalii a fost lansată în secolul XX, când s-a modificat esențial scara valorilor umane. Arta decorativă, în această perioadă, capătă o altă valoare artistică, schimbându-și substanțial imaginea estetică. În Moldova apare ceramica artistică, etapă marcată de opere importante ca valoare artistică și estetică. Anume acest aspect îl depistăm, când analizăm piesele din ceramică, ce imită medaliile din metal, și care comportă ace-

eași misiune, cu excepția faptului că nu sunt acordate la nivel oficial, fiind, de fapt, o mărturie a interesului manifestat de societate.

Colecția de medalii din ceramică, aflată în Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală, include mai puțin de o sută de piese, dar studierea acestora ne permite să stabilim cine a făcut primele probe în domeniu, cine a stat la temelia utilizării ceramicii pentru fabricarea de medalii comemorative.

Nu mai puțin interesantă este tematica/subiectul acestor medalii, confecționate, de regulă, fără implicarea autorităților, deci nu au fost subordonate unor clișee ideologizate.

Primele medalii din ceramică, aflate în colecția muzeului, sunt datate cu anul 1982, fiind confecționate de meșterul popular V. Sosnovțev, după care practica a fost preluată de Fabrica de ceramică din Ungheni.

CUNOȘTINȚE ALE POPORULUI ROMÂN REFERITOARE LA PRUN

*Nicolae DUDNICENCO, dr., cerc. șt. superior,
Secția Etnografie, MNEIN*

Comunitățile umane din trecut erau mult mai aproape de natură decât omul contemporan, aveau cu toate alte viziuni (cunoștințe) asupra acesteia, pe care le transmiteau din generație în generație. Un rol considerabil în evoluția societății umane l-au avut arborii. Printre cei mai răspândiți și mai utili arbori la numeroase popoare, inclusiv la români, a fost și este prunul (perjul), care, comparativ cu alți copaci, a fost mult mai puțin investigat de către cercetători. Printre cei care au abordat subiectul respectiv sunt: V. Butură, C. Pârvu. D. Onica, E. Reșetnic ș.a.

În China, prunele sunt un simbol atât al longevității, cât și al virginității, precum și al fericirii în căsnicie. Pe teritoriul Europei medievale era o mare varietate de pruni. Aceste fructe apăreau în cărțile de bucate ale elitei societății. În medicină erau utilizate ca laxativ. Conform relatărilor călătorilor străini, pe teritoriul Țărilor Românești se atesta prezența prunilor în grădini și livezi, inclusiv și ale celor din orașe. În Basarabia, la sfârșitul sec. XIX, se cultivau prune care erau uscate și vândute în Imperiul Rus și în diverse țări din Europa.

La poporul român, prunii erau apreciați datorită faptului că erau mai puțin pretențioși la calitatea solului, erau mai rezistenți la ger, comparativ cu alți arbori, lemnul era de bună calitate, fructele erau utilizate în medicina populară și alimentație. Lem-

nul de prun a fost întrebuințat pentru confecționarea diferitelor obiecte casnice, mobilă, instrumente muzicale de suflat (fluie-re). Coaja de prun s-a utilizat la vopsit în roșu și maro. Prunul îl depistăm și în diferite expresii, cum ar fi ghicitori. Crengile de prun, asemeni altor arbori (păr, vișin), se utilizează la facerea pomului de pomenire (pomul vieții), care se oferă de pomană la înmormântare. Perjele au abilitatea de a reechilibra activitatea digestivă, facilitând procesele digestive și acțiunea enzimelor. Erau recomandate a fi consumate anemicilor, convalescenților, celor care aveau imunitatea slăbită, astenicilor. Prunele sunt tonice pentru sistemul nervos, restabilesc forțele vitale ale întregului organism, având totodată și proprietăți diuretice, laxative, decongestive. Preparatele medicinale, dar și alimentele pe bază de prune contribuie și la buna funcționare a ficatului, a splinei, a rinichiului, având efecte depurative atât pentru ficat, cât și pentru rinichi. Prunele se consumau crude sau preparate. Prin fierberea lor se obțineau băuturi ca chisăliță, compot, precum și magiun, dulceață etc., care se păstra peste iarnă, se ungea pe pâine, se subția cu apă caldă și se mânca cu mămligă, se punea în aluaturi, pe paste făinoase etc. Prunele se mai uscau în cuptorul de pâine sau în cuptoare speciale. Cea mai mare parte de perje erau fermentate în vase speciale pentru țuică. După ce fermentau, se duceau la distileriile țărănești.

Prunul a contribuit la evoluția societății românești, fructele lui au avut efecte remarcabile medicinale și au fost un ingredient valoros în alimentație.

DIASPORA REPUBLICII MOLDOVA REFLECTATĂ ÎN EXPOZIȚIILE MUZEALE

*Dorin LOZOVANU, dr., conf. univ.,
cerc. șt. coord., Secția Etnografie, MNEIN*

Muzeele ca instituții științifice, culturale și educaționale, reflectă numeroasele aspecte ale societății unui stat, regiuni sau localități. Populația în ansamblu este larg reprezentată în expozițiile muzeale, atât în cele permanente, cât și în cele temporare. Cel mai des sunt reflectate aspectele de ordin istoric, etnografic și cultural, ce țin de anumite regiuni și etnii. Odată cu diversificarea realităților de ordin socio-cultural, apar și noi subiecte care se cer a fi reflectate de către expozițiile muzeale. Unul dintre subiectele de mare actualitate, inclusiv pentru Republica Moldova, îl constituie migrația și formarea unor comunități cunoscute cu genericul de *diasporă*. Deși termenul de *diasporă* pentru Republica Moldova pare a fi unul nou, rezultat al noilor migrații din ultimele trei decenii, fenomenul este mult mai vechi și include comunități stabilite încă din sec. 18-19 și pe parcursul sec. 20, în diversele regiuni ale Imperiului Rus, apoi ale URSS, spațiu din care a făcut parte în ultimele secole teritoriul actualei Republici Moldova. Au urmat însă migrații și stabilirea unei diaspore legate și de Basarabia interbelică, cum ar fi de exemplu în Brazilia pentru anii 1920-1930. Desigur, amploarea cea mai mare, atât numeric cât și ca distribuție geografică, este de dată mai recentă, după independență, când sute de mii de persoane originare din Republica Moldova s-au stabilit în diverse state ale Europei și în

regiuni mai îndepărtate. Importanța diasporei pentru Republica Moldova a devenit tot mai vizibilă și larg mediatizată. Impactul de ordin socio-economic, politic și cultural al diasporei este deja o realitate cotidiană pentru majoritatea populației din Republica Moldova. În această ordine de idei, se impune și necesitatea reflectării acestor procese și fenomene legate de populație în cadrul unor expoziții tematice bine conturate și definite. Reflectarea migrației și diasporei în cadrul muzeelor are o tradiție deja bine cunoscută în mai multe state. Astfel, încă de la începutul sec. 20, dar mai ales pe parcursul ultimelor decenii, au fost create muzee pe tematica diasporei și migrației în diverse state, cum ar fi SUA, Canada, Brazilia, Australia, Israel, Italia, Marea Britanie, Irlanda, Germania, Portugalia, Federația Rusă, Ucraina, Franța, Polonia, India, Japonia ș.a. Și mai multe sunt expozițiile pe această temă, prezente în cadrul diverselor muzee naționale sau regionale. Organizarea unor expoziții temporare destinate tematicii diasporei prezintă o importanță tot mai mare pentru societate, inclusiv sau putem afirma chiar, în special, pentru Republica Moldova. Astfel, o primă expoziție complexă destinată diasporei, a fost organizată în cadrul MNEIN în perioada 29.06. – 10.09.2017, sub genericul *Comunități Etnice și Diaspora în timp și spațiu*. Diaspora Republicii Moldova a fost prezentată sub aspectul geografic, demografic, socio-cultural și instituțional, prin intermediul materialelor cartografice, fotografice și a publicațiilor. Au urmat, în 2018-2020, alte expoziții temporare pe această temă, desfășurate la Muzeul de Istorie și Etnografie „Dumitru Scvorțov-Russu” din Călărași, în cadrul congreselor Diasporei la Palatul Republicii, la Festivalul Etniilor în Grădina Publică „Ștefan cel Mare” din Chișinău,

precum și în străinătate, cum ar fi în Germania, Danemarca, Austria, România și Canada. Se preconizează în viitorul apropiat și organizarea unor expoziții on-line, precum și a unei expoziții în aer liber în cadrul MNEIN, care să reflecte diversele realități legate de diaspora Republicii Moldova. Ținând cont de interesul manifestat de către public și de complexitatea subiectului legat de diasporă, ar fi oportun în viitor includerea unor expoziții permanente destinate acestei tematici, atât în cadrul muzeelor naționale, cât și a celor regionale sau locale. Pentru aceasta e nevoie de o abordare muzeologică inovativă, crearea unei baze de date și a unor colecții, care ar putea servi la baza unor expoziții și fonduri muzeale ce ar putea reflecta pe larg aspectele legate de migrație și formare a diasporei în diversele state ale lumii.

ELEMENTE SIMBOLICE ÎN CULTURA MATERIALĂ TRADIȚIONALĂ

*Tamara MACOVEI, dr., cerc. șt. coord.,
Secția Etnografie, MNEIN*

Spre deosebire de alte semne folosite dintotdeauna, precum cele ale scrisului și vorbirii, cele orientative în spațiu, cele stimulate de predispoziții afective, semnele-simbol ca elemente în cultura tradițională au constituit un tezaur cu aură mistică perpetuă activă. Impactul dintre semn-simbol și spirit a fost atât de puternic, încât, create cândva, rămân constante, viguroase datorită suportului dogmatic al doctrinei înrădăcinate în conștiința sedentarelor. Fiecare semn a fost conceput drept ideogramă în context religios și a rămas semn intangibil în timp.

În cultura materială tradițională, imaginea *Soarelui* este redată cu notă primordială, care reprezintă mișcări circulare. *Cercul* ocupă un loc important în ornamentul vernacular. *Spiralele* fac parte din benzile motivelor de pe obiectele tradiționale. De-a lungul timpului, spirala originară a luat forme diferite, cu multiple semnificații în arta tradițională, spirale repetate, spirale opuse în lanț, în valuri, împletite. *Rombul* a fost mai altfel decât prin redarea cercului, a dat un suflu sacru vaselor de lut, apoi brățăriilor din metal prețios, tuturor obiectelor din materiale dure. Nu a lipsit *unghiul*, acesta având adesea funcția de a accentua succesiunea acțiunilor de exprimare prin simbol.

Linia, de regulă, este folosită ca mod de delimitare a diferitor spații sau ca ancadrament compozițiilor ornamentale. *Hașura* ori

plasa simbolizează mersul acvatic sau fertil (hașura înseamnă întindere de apă, simbol al apei și al vieții).

Des este întâlnit *pomul vieții*. Cel mai des întâlnite sunt semnele care puternic au impresionat imaginea omului, și care direct au influențat viața lui; soarele, luna, omul, copacul, animalul, toate acestea au fost transformate în cadrul unui proces de stilizare în semne ce au fost adoptate ca simboluri.

Aceste elemente simbolice arhetipale totdeauna au atras atenția prin existența lor. Nu s-a putut stabili o ierarhizare a semnelor prioritare la exprimarea grafică, deoarece ele au avut funcții lexicale clar determinate în contextul sistemului arhaic de comunicare.

ȘCOLILE DE MESERII DIN BASARABIA (SFÂRȘITUL SECOLULUI XIX – MIJLOCUL SECOLULUI XX)

*Elena MADAN, lector univ.,
Universitatea Tehnică a Moldovei*

Unele din primele școli de meserii de la sfârșitul sec. XIX, au apărut la inițiativa și din mijloacele Zemstvei Guberniale și ale celor regionale. Adunarea a XI-a a Zemstvei Guberniale Basarabene din ianuarie 1880, a hotărât crearea a 7 clase de meserii, câte una în fiecare județ. Drept exemplu, ar fi Școala de meserii din Râșcani, care s-a specializat de-a lungul anilor în fierărie-tâmplărie, rotărie-dulgherie, absolvenții ei activând ulterior fie în sectorul economic, fie în diverse ateliere din orașele, inclusiv atelierele căii ferate, fie și-au deschis ateliere proprii.

Un alt motiv pentru deschiderea unei școli de meserii era cererea localnicilor. Un astfel de exemplu îl reprezintă școala de meserii din localitatea Mingir, din jud. Ismail, deschisă în anul 1889, susținută de către Ministerul Învățământului de atunci.

Trebuie de menționat că, până în 1896, numai în județul Hotin au fost deschise 17 clase publice de tâmplărie, cizmărie, croitorie. Iar datele din 1914 indică faptul că, în fiecare județ, din Gubernia Basarabia, în afară de cel de la Ismail, se aflau clase meșteșugărești.

Școlile de meserii din Basarabia nu reușeau să acopere necesitățile tehnice ale gospodăriilor țărănești din județe, astfel sistemul social-economic basarabean nu beneficia suficient de pe urma activității lor. Mulți dintre cei care lucrau în atelierele specializate nu aveau școală de meserie, iar învățarea meseriei se prelua din tată în fiu sau prin ucenicie la un meșter din localitate. Aceste cunoștințe căpătate de viitorii meșteri, deși nu erau oficializate, aveau rolul de pregătire a tinerilor pentru a însuși o meserie, ca o școală neformală.

INSTITUȚIA MUZEALĂ DIN REPUBLICA MOLDOVA ÎNTRE COTIDIANITATE ȘI REGLEMENTĂRILE NORMATIVE

*Elena PLOȘNIȚĂ, dr. hab., consultant științific,
Sectorul Istorie și Muzeologie,
Muzeul Național de Istorie a Moldovei*

Ideea de a crea o instituție muzeală la Chișinău a fost lansată în primele decenii ale secolului XIX. Dar primul muzeu public va fi înregistrat abia în anul 1889. Pe parcursul vremii, muzeele au evoluat, iar în a doua jumătate a secolului al XX-lea în republică a fost creată rețeaua muzeală. La începutul secolului XXI, în Republica Moldova a fost elaborat cadrul normativ în domeniul cultural, inclusiv muzeal. Ba mai mult, instituția muzeală din republică face obiectul unei legi speciale care o definește ca „instituție de cultură, aflată în serviciul societății, care achiziționează, conservă, cercetează și valorifică, în special prin expunere, patrimoniul material și imaterial, în scopul cunoașterii, educării și al recreării publicului larg”. Observăm că, conform definiției ICOM, muzeul este o instituție non-profit și permanentă. Deci, instituția muzeală nu este complet definită, se impune o definiție mai riguroasă, pentru că generalitatea definiției provoacă probleme. Un aspect relevant al reglementărilor normative în domeniul muzeal îl/ar trebui să îl constituie statutul profesional al muzeografului. Termenul „muzeograf” nu este abordat nici într-un act normativ. Este necesară înregistrarea ocupației de expert bunuri culturale ca profesie independentă, cu formarea inițială obligatorie pentru admiterea în profesie. O altă problemă, deloc de neglijat, este

activitatea evaluatorului de bunuri culturale. Este o activitate mai degrabă economică, implicațiile fiind de natură contabilă, dar și muzeală. O propunere notabilă ar fi stabilirea statutului profesiei de muzeu cu un mecanism de protecție. Nu mai puțin importante sunt prevederile legislative referitoare la categoriile juridice de patrimoniu, la înregistrarea muzeelor, la responsabilitatea administrației, la acreditarea muzeelor (multe dintre ele nefiind entități juridice de sine stătătoare), etc. – insuficient de clare, confuze, astfel neaplicabile în mediul muzeal. Abordarea acestor probleme din punct de vedere științific și practic, pe axa cotidian-reglementare normativă, constituie subiectul comunicării noastre.

UNELTELE AGRICOLE – CONSTELAȚII CEREȘTI ÎN IMAGINARUL FOLCLORIC ROMÂNESC

Andrei PROHIN, dr., secretar științific, MNEIN

În societatea tradițională, uneltele agricole nu aveau doar un rol utilitar. Multe din ele mai apar în ritualuri, legende, basme, descân-tece, credințe populare. Folclorul românesc ilustrează o valorizare profundă și originală a muncii agricultorului, în particular, a unel-telor sale de muncă. Vom analiza semnificațiile uneltelor agricole în calitate de constelații pe bolta cerească, în imaginarul folcloric.

Între denumirile populare ale constelațiilor, aflăm unelte de cultivare și recoltare a cerealelor: *Rarița, Plugul, Grebla, Secera* (în Constelația Orion), *Coasa* (Cefeu), *Grapa* (Ursa Mică), *Stâlpul* de la aria de treierat (Steaua Polară). Alte astronime evocă muncile agri-cole (*Spicul, Carul Mare, Carul Mic*), gospodăria țărănească (*Casa cu ograda, Cloșca cu pui, Porcii, Țapul, Șapte Boi, Câinele, Cățelul*), an-turajul satului (*Fântâna din răscruci, Porcarul, Văcarul*), păstoritul (*Steaua Ciobanului, Ciobanul cu oile, Cobilița Ciobanului*). În funcție de localitate, aceeași constelație ori stea poate avea diferite denu-miri. Poate varia și modul de grupare a stelelor dintr-o constelație.

Unele constelații și bolta cerească în ansamblu formează su-biectul legendelor etiologice. Din analiza legendelor respective, desprindem prescripții și interdicții vizând muncile agricole. Bolta cerească e imaginată drept o câmpie ce poate fi arată și se-mănată. Agricultură și păstoritul sunt prezentate drept ocupații primordiale, de căpetenie, ale omenirii. Însuși Dumnezeu este imaginat mânuind anumite unelte. Plasarea instrumentarului agricol în cer, la un nivel valoric superior, denotă calitățile de-osebite atribuite uneltelor. Le mai întâlnim în descân-tece și alte acte magice, investite cu puteri miraculoase. Astfel, muncile agri-cole constituie, în folclorul românesc, o adevărată paradigmă ce structurează viziunea mitică a lumii.

MODURI DE ORGANIZARE ȘI PETRECERE A TIMPULUI LIBER, CARACTERISTICE SPAȚIULUI URBAN, ÎN PERIOADA POSTBELICĂ

*Elena REȘETNIC, drd., cerc. șt. stagiar,
Secția Etnografie, MNEIN*

Timpul liber ocupă o parte mai importantă în viața noastră decât am putea crede. Activitățile pe care o persoană le preferă, pentru timpul său în afara orelor de muncă, pot spune multe despre cultura, mentalitatea ei, etc. Atunci când punem în discuție perioada postbelică în spațiul nostru, trebuie să luăm în calcul faptul că, la acel moment, Basarabia este deja ocupată de către Uniunea Sovietică și a devenit Republica Sovietică Socialistă Moldovenească. Mai departe, este supusă politicilor implementate de Moscova, alături de republicile-surori, ceea ce semnifică implicarea statului în toate sferele vieții, inclusiv a petrecerii timpului liber. La acest subiect, partidul avea următoarea viziune: principala funcție socială a timpului liber este perfecționarea personalității. Iar pentru stimularea acestui proces de perfecționare, autoritățile sugerau un număr mare de activități. Aici erau incluse: vizionarea unor filme, a spectacolelor de teatru; implicarea mai ales a tinerilor în diferite activități artistice, pentru care au fost create ansambluri dramatice, de cântece sau dansuri, de amatori, practic în fiecare fabrică, uzină, etc. În același timp, era încurajată foarte mult lectura, printre oamenii muncii. Însă printre cântecele, dansurile și romanele accesibile la acea vreme, oamenilor li se impunea și o

doză impresionantă de ideologie politică, după cum spuneam mai sus, despre omul nou sovietic, dușmanii poporului, lupta de clasă ș.a. Tot ce era autentic, tradițional, a fost catalogat drept învechit, depășit, și în cele din urmă interzis. Iar orașul, în general, păstrează mai puțin din tradiții, obiceiuri, nu este de mirare deci că ideologizarea aceasta intensă, îl îndepărtează și mai mult de tradiție.

MARAMA – MĂRTURIE A CEEA CE ERA, ÎN VECHIME, INDUSTRIA CASNICĂ LA ROMÂNI

*Elena ȘIȘCANU, dr., conf. univ., cerc. șt. coord.,
Secția Etnografie, MNEIN*

Cu greu mai găsești astăzi țesătoare de marama, devenind astfel o piesă rară, de unicat. Dacă țeserea covoarelor s-a menținut, în pofida tuturor vicisitudinilor, fiind întâlnită și în ziua de azi, apoi țeserea și purtarea maramei au dispărut cu desăvârșire. În prezent se fac eforturi însemnate pentru a readuce, reconstitui vechile tehnici de producere a maramei.

Marama este o piesă însemnată a costumului popular, vechimea sa fiind confirmată și de imaginile de pe Columna lui Traian. Una dintre metope reprezintă o femeie dacă purtând pe cap „maramă” legată la ceafă, cu marginea căzând pe spate în semicerc și cu o panglică brodată pe frunte. La fel, numeroși călători prin țările române remarcă portul maramei de către românce. Spre exemplu, Conrad Iacob Hildebrondt dă informații despre portul maramei, a podoabelor precum și a unor obiceiuri referitoare la găteala capului (1656-1658).

MNEIN deține o valoroasă colecție de marama, excepționale, țesute la război, în două ițe, integral din borangic sau pe urzeală de bumbac și băteală de borangic. Marama surprinde prin calitățile sale textile, prin finețe și luciu, colorit, și mai ales prin transparența sa. Special este și modul de ornamentare care, spre deosebire de ștergar, nu e realizat niciodată prin coasere, ci prin tehnica alesăturii pe degete, adică direct în țesătură. Ornamen-

tele, alesăturile, sunt realizate cu fir de bumbac alb sau colorat, uneori cu fir metalic.

Ștergarele și maramele îndeplineau, în trecut, și o pronunțată funcție socială, fiind considerate semnul cel mai pertinent în ceea ce privește starea civilă a unei femei. Elementele ce indicau vârsta, starea civilă, socială și materială, erau materialele folosite pentru confecționarea acestora, sistemul decorativ și cromatic, dar și diferitele tehnici de legare, toate adaptate mediului geografic și ocaziilor în care se purtau.

Nu în zadar, se spune cu mândrie că marama este o mărturie a ceea ce era, în vechime, industria casnică la români.

DOCUMENTELE DICASTERIEI DUHOVNICEȘTI DIN CHIȘINĂU (1812-1832) – O SURSĂ DE CERCETARE A CONDUITEI MORALE A CLERULUI BASARABEAN

Petru VICOL, drd., director general, MNEIN

O sursă primară și foarte importantă în cercetarea istoriei bisericii din Basarabia și, în special, a aspectelor legate de respectarea disciplinei bisericești și a conduitei morale de către cler sunt documentele Dicasteriei duhovnicești din Chișinău, înființată la 30 septembrie 1812 în scopul administrării Eparhiei Chișinăului și a Hotinului și transformată, la 18 mai 1832, în Consistoriul duhovnicesc din Chișinău. Documentele păstrate în colecția Arhivei Naționale (7280 de dosare) cuprind diverse informații valoroase privind activitatea instituției de administrare duhovnicească imediat după anexarea spațiului dintre Prut și Nistru la Imperiul Rus. Un volum mare de documente din această colecție o reprezintă dosarele privind investigarea cazurilor de abatere disciplinară a clerului.

Primul caz de acest fel a fost înregistrat și cercetat de către Dicasteria Duhovnicească în luna aprilie 1813, când locuitorii satului Parcani din județul Soroca au depus o plângere prin care preotul paroh Ioan era învinuit de depășirea atribuțiilor sale duhovnicești. Pe parcursul anilor 1813-1832, au fost înregistrate mii de dosare disciplinare intentate clerului, iar cercetând corpul imens de documente putem să evidențiem cele mai grave abateri disciplinare. Printre cele mai des întâlnite sunt agresiunile fizice și verbale în cadrul parohiilor și a schiturilor, precum și față de

enoriași, consumul de băuturi alcoolice, comportament indecent față de enoriași, nerespectarea rânduielilor bisericești, delapidări financiare și funciare etc. Potrivit documentelor, fiecare caz era cercetat atent, fiind luate în calcul pozițiile ambelor părți, iar în cazul confirmării vinovăției, clerul era sancționat disciplinar, inclusiv prin aplicarea epitemiilor sau chiar cu înlăturarea definitivă din serviciul bisericesc. Multe din dosarele disciplinare erau închise din lipsa dovezilor.

Scopul cercetării este de a scoate în evidență starea morală a clerului basarabean în perioada cercetată prin sistematizarea tipologică a abaterilor disciplinare și de a identifica originea și cauzele care au determinat un asemenea comportament din partea fețelor bisericești.

ȘTIINȚELE NATURII

ACTIVITĂȚILE EXTRAMUZEALE ALE SECȚIEI ȘTIINȚELE NATURII A MUZEULUI DE STAT DE ISTORIE ȘI STUDIERE A ȚINUTULUI (ÎN BAZA REGISTRULUI PENTRU ANII 1981-1985)

*Irina BADIUC, șef secție Patrimoniu, Evidență și Completare,
Stela CURCUBĂȚ, dr., cerc. șt. superior, Secția Științele Naturii,
Sergiu PANĂ, dr., șef Secție Științele Naturii, MNEIN*

Muzeul, ca instituție de cultură și cercetare, are și un potențial pedagogic și de promovare a științei foarte mare. Astfel, el poate asigura un spațiu de cunoaștere pentru elevi, studenți, cadre didactice, cercetători și iubitori ai naturii, în funcție de necesitățile curriculare, de ridicare a calificării (teoretice și practice), cât și în funcție de tendințele și direcțiile de cercetare din domeniu. Valorificarea acestui potențial pedagogic poate fi efectuată, pe lângă activitățile din cadrul muzeului, și prin activități extramuzeale.

Prezentul articol este elaborat în baza datelor cuprinse în Registrul activităților extramuzeale a Secției Științele Naturii a Muzeului de Stat de Istorie și Studiere a Ținutului din RSSM. Lucrarea oferă informații de specialitate și statistice detaliate despre activitățile care erau organizate și realizate de colaboratorii Secției Științele Naturii, în perioada anilor 1981-1985.

PLANTE VASCULARE AMENINȚATE DIN ZONA STEPICĂ DIN SITUL RAMSAR „LACURILE PRUTULUI DE JOS”

Polina CASSIR, Tatiana IZVERSCAIA, Veaceslav GHENDOV,
Grădina Botanică Națională (Institut) „Alexandru Ciubotaru”

Studiul florei stepice a fost realizat în cadrul activităților de cercetare privind monitorizarea diversității biologice a ecosistemelor acvatic și terestre din Rezervația Biosferei „Lacurile Prutului de Jos”. Cercetarea vizează identificarea compoziției speciilor de plante vasculare din rezervație.

Identificarea tipului de habitat a fost efectuată în conformitate cu Manualul de interpretare a habitatelor Uniunii Europene, Directiva 92/43/CEE, pe baza criteriilor științifice definite în anexa III. Investigațiile de teren ale vegetației de stepă ale rezervației și studiile comparative au demonstrat prezența a peste 400 de specii de plante vasculare. Aceste comunități de plante adăpostesc enclave de vegetație relictă, caracterizând habitate stepice prioritare europene „Stepe ponto-sarmatice – *62C0”.

Ca rezultat al cercetărilor, a fost întocmită lista speciilor rare din habitatul studiat, care include 57 de specii rare, ocrotite la nivel național și internațional: *Achillea coarctata* Poir., *Adonis vernalis* L., *Allium guttatum* Stev., *A. inaequale* Janka, *A. paniculatum* L., *A. sphaeropodium* Klokov, *Amygdalus nana* L., *Artemisia lerchiana* Web. ex Stechm, *A. pontica* L., *Asparagus officinalis* L., *A. verticillatus* L., *Asperula rumelica* Boiss., *A. tenella* Heuff. ex Degen, *Astragalus albidus* Waldst. et Kit., *A. corniculatus* M.Bieb., *A. dasyanthus* Pall., *Carex stenophylla* Wahlenb., *Centaurea marschalliana* Sprengel, *Cerastium glutinosum* Fries, *Chamaecytisus ratisbonensis* (Schaeff.) Rothm, *Ch. ruthenicus* (Fischer ex Wołoszcz.) Klásko-

vá, *Convolvulus cantabrica* L., *Crocus reticulatus* Stev. ex Adams., *Dianthus borbasii* Vandas, *D. leptopetalus* Willd., *Ephedra distachya* L., *Eremogone rigida* (M.Bieb.) Fenzl, *Gagea ucrainica* Klokov, *Goniolimon besserianum* (Schult.) Kusn., *Gypsophila pallasii* Ikonn., *Helichrysum arenarium* (L.) Moench, *Hyacinthella leucophaea* (C. Koch) Schur, *Iris pumila* L., *Jurinea multiflora* (L.) Fedtsch., *Linaria angustissima* (Loisel.) Borb., *Minuartia glomerata* (M.Bieb.) Degen., *Onobrychis gracilis* Bess., *Ornithogalum amphibolum* Zahar., *O. boucheanum* (Kunth) Aschers., *O. fimbriatum* Willd., *O. kochii* Parl., *O. refractum* Schlecht., *Orthanthella lutea* (L.) Rauschert, *Pleconax conica* (L.) Šourková, *Potentilla astracanicum* Jacq., *Reseda inodora* Rchb., *Scorzonera mollis* M.Bieb., *S. stricta* Hornem., *Stipa lessingiana* Trin. et Rupr., *S. ucrainica* P.Smirn., *Tanacetum odessanum* (Klokov) Tzvel. și al.

Cercetările au fost realizate cu suportul ANCD în cadrul proiectului „Cercetarea și conservarea florei vasculare și macromicrobiotei din Republica Moldova”, cifrul 20.80009.7007.22.

RAPORTUL DENSITATEA APARENTĂ (DA) ȘI NUMĂRUL DE PLANTE ÎN TREI BIOCENOZE DIN REZERVAȚIA „CODRII”

*Tamara COJUHARI, dr., conf. cerc., cerc. șt. superior,
Secția Științele Naturii, MNEIN,*

*Galina ȘABANOVA, dr., conf. univ., cerc. șt. coordonator,
Grădina Botanică (Institut) „Al. Ciubotaru”*

Sistemele forestiere prezintă una din căile de asigurare a protecției naturii, cuprinzând societatea umană. Din acest motiv, cercetarea ecosistemelor silvice din fondul ariilor protejate, unde cu siguranță pot fi urmărite procese și fenomene naturale neperurbate, sunt pârgii reale la salvagardarea lor.

Schimbările din biocenoze se datorează, în mare măsură, relațiilor sol-plante, bazate pe specificul caracterelor solului în raport cu speciile din stratul ierbos, care sunt direct condiționate de complexul factorilor ecologici.

Cercetările de lungă durată s-au realizat în baza a trei biocenoze reprezentative, alese în cadrul ecosistemului forestier al Rezervației „Codrii”, și anume: pădurea de stejar cu carpen pe sol cenușiu tipic lutos pe lut-argilă (A); pădurea de gorun cu tei și frasin pe sol brun lutos pe lut adânc hleizat (B); pădurea de fag cu gorun pe sol brun tipic luto-nisipos pe lut-nisip (C).

În această lucrare sunt date rezultatele cercetărilor în dinamica de primăvară a indicilor densității aparente (DA) și umidității (U) solurilor de pădure în raport cu indicii de diversitate floristică și numărul de plante.

Condițiile meteorologice evaluate în biocenozele studiate în această perioadă, au marcat rezultate similare pentru toate tipurile de pădure, deoarece diferențele mici de altitudine, cât și poziția generală a versanților, în teritoriu, stabilesc un singur etaj climatic, cel de versant, platouri și văi. Unele deosebiri se datorează amplasării terenurilor la diferite înălțimi deasupra nivelului mării.

Cercetările umidității din lunile martie-mai denotă valori mai mari pentru stratul 0-20 cm în solurile analizate. Schimbări mai esențiale sunt notate după 20-30 cm adâncime. În straturile subiacente, umiditatea se micșorează, atingând valori minime în stratul 40-50 cm, 50-60 cm pentru pădurile AB și de la 20-30 cm pentru pădurea C. Aceasta se explică prin faptul că în aceste straturi sunt repartizate majoritatea rădăcinilor plantelor ierboase, care imprimă aceste diferențe spațiale și temporare.

Una din principalele proprietăți fizice ale solului, cu ajutorul căreia putem caracteriza procesul de pedogeneză, este densitatea aparentă (DA).

Valorile DA în parcele de 1m² (8 repetiții teritoriale pentru fiecare tip de pădure) variază considerabil, începând cu stratul 10-20 cm în solurile pădurii A și B, în pădurea C de la suprafață. Solul pădurii de fag cu gorun se caracterizează prin cele mai mari valori în straturile 0-60 cm la toate suprafețele de cercetare. Cele mai mici valori ale DA sunt notate la solul pădurii de gorun cu tei și frasin, cu excepția stratului 0-10 cm.

Diversitatea specifică examinată în 2001, în perioada de primăvară, caracterizează pădurea de stejar cu carpen cu cele mai mari valori în martie; în aprilie și mai – în pădurea de gorun cu

tei și frasin. Pădurea de gorun cu tei și frasin, în toată perioada de primăvară, deține cele mai mari valori ale numărului de plante (pe parcelele de 1m²), comparativ cu pădurea de stejar cu carpen și de fag cu gorun.

Variațiilor numerice mai mici sunt supuse plantele ierbacee silvoformante *Carex pilosa*, *Carex brevicollis*, *Stellaria holostea*, *Aegopodium podagraria*, *Glechoma hirsuta* și altele care formează o masă organică mai impunătoare, comparativ cu speciile de primăvară. Analiza informațional-logistică a relațiilor liniare a indicilor specifici și numerici în raport cu DA, U au demonstrat o relație directă a acestora ($r = 0,89-0,977$).

INSECTELE INVAZIVE ÎN GRĂDINA BOTANICĂ A MUZEULUI NAȚIONAL DE ETNOGRAFIE ȘI ISTORIE NATURALĂ DIN CHIȘINĂU

Valeriu DERJANSCHI, dr. hab., cerc. șt. coord.,
MNEIN, Institutul de Zoologie

Insectele au un rol indiscutabil în funcționarea și stabilitatea ecosistemelor naturale și antropizate, fiind ca agenți dăunători (speciile fitofage) sau ca prădători ai speciilor nocive (speciile entomofage). În timp ce majoritatea celor aproximativ 10 000 de specii înregistrate în Europa nu s-au dovedit a avea impacturi majore, unele sunt extrem de invazive. Pentru a identifica cele mai problematice specii, pentru a ajuta la prioritizarea acțiunilor de monitorizare, cercetare și gestionare, a fost stabilită o Listă „Cele mai periculoase specii invazive care amenință biodiversitatea în Europa”, care cuprinde în prezent 163 de specii.

Speciile străine invazive sunt specii care se răspândesc cu (sau fără) ajutorul omului în habitate naturale sau seminaturale noi, producând schimbări semnificative în compoziția, structura, funcțiile ecosistemului sau cauzând pierderi economice severe activităților umane.

În Grădina Botanică a Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală din Chișinău au fost înregistrate 7 specii de insecte invazive – *Oxycarenus lavaterae* (Fabricius, 1787) (fam. Lygaeidae), *Corythucha arcuata* (Say, 1832) (fam. Tingidae), *Halyomorpha halys* (Stål, 1855) (fam. Pentatomidae), *Metcalfa pruinosa* (Say, 1830) (fam. Flatidae), *Unaspis uonyni* (Comstock, 1881) (fam. Diaspididae), *Yponomeuta cagnagella* (Hübner, 1813) (fam. Yponomeutidae), *Cydalima perspectalis* (Walker, 1859) (fam. Crambidae).

Speciile de insecte menționate prezintă un pericol deosebit pentru plantele din Grădina Botanică, precum și pentru biocenoză creată în general.

MĂRTURIILE FOTOGRAFICE ALE COMPOZIȚIILOR BIOLOGICE EXECUTATE DE FRANZ OSTERMANN ÎN COLECȚIILE MNEIN

*Mihail DOHOT, dr., muzeograf,
Secția Patrimoniu, Evidență și Completare, MNEIN,
Vladimir NICHIFOROV, taxidermist, Secția Restaurare, MNEIN*

În ultima jumătate de secol, abordarea științifică a fotografiilor din sfera științelor naturii a scăzut dramatic. Avem în vedere, în primul rând, moștenirea lăsată de soții Ostermann în acest domeniu. Imaginile, dacă au fost folosite, doar în scop pur decorativ, fără vreo analiză și un nivel minim de interes, deși atenția față de natură atât a lui Franz, cât și a Albinei, a fost una deosebită ca pondere față de celelalte domenii de cercetare.

Este și de înțeles că primii organizatori ai colecțiilor muzeului conștientizau faptul că păstrarea patrimoniului natural este prioritar și că, dacă nu ne vom îngriji de natură, confortul omului pe acest plai va dispărea și, odată cu el, se vor altera și legăturile omului cu natura, iar obiceiurile și tradițiile seci nu-și vor avea rostul într-o societate deabusolată. Aceștia înțelegeau, ca nimeni alții în acea perioadă, că depărtarea de natură și de tradițiile autentice ar aduce cu sine transformări iremediabile în societate. Consider că acesta a și fost mesajul primei expoziții a Muzeului Zemstvei și inclusiv a activității acesteia în prima jumătate a secolului XX.

Un loc central, în cadrul expoziției, îl aveau compozițiile biologice documentate pe negativele fotografice păstrate la MNEIN, analizate acum în premieră, o caracteristică uimitoare a căroră era reprezentarea sistemică și într-o armonie perfectă detaliată

prin fiecare exponat taxidermic expus. Un aspect deopotrivă important și foarte interesant este și poziționarea inițială a acestor compoziții și exponate taxidermice în sălile muzeului. Cât n-ar fi de straniu, atât arhitectura și decorul exterior, cât cel interior, par să fie într-o armonie perfectă cu vitrinele din interior. Chiar dacă, în unele cazuri, aceste grupuri biologice erau alcătuite din câteva zeci de exponate taxidermice, toate se integrau în ariile tematice bine stabilite.

În același timp, reușind să călătorească prin Europa și Imperiul Rus, în cadrul unor expoziții internaționale, Franz Ostermann și-a câștigat notorietatea printre maeștrii în materie ai timpului, fiind recunoscut în acest domeniu prin mai multe premii cu care a fost recompensat. Exponatele realizate de prim-preparatorul Muzeului Zemstvei Guberniale din Chișinău uimesc până acum prin minuțiozitatea și realismul executării lor. Analizând pe lângă exponatele taxidermice și compozițiile biologice, și tipul vitrinelor în care au fost amplasate, am sesizat asemănarea uimitoare între acestea și cele care sunt și în prezent folosite în marile muzee din Europa.

În materialul înaintat spre dezbatere sunt prezentate imaginile fotografice din colecția de negative pe sticlă a MNEIN, în cea mai mare parte inedite, și care nu s-au regăsit până acum în publicațiile științifice naționale și din străinătate.

EXPERIENȚA CREĂRII UNEI POPULAȚII REINTRODUSE
A SPECIEI AMENINȚATE *CRAMBE TATARIA SEBEOK*
(BRASSICACEAE)
ÎN REPUBLICA MOLDOVA

*Tatiana IZVERSCAIA, Veaceslav GHENDOV,
Florentin SCORȚESCO, Ștefan BELOUS,
Grădina Botanică Națională (Institut) „Alexandru Ciubotaru”*

Lucrarea prezintă rezultatele unei reintroduceri pilot a unei specii de plantă amenințată cu dispariția – *Crambe tataria* Sebeök, protejată de stat în Republica Moldova, inclusă în ediția a III-a a Cărții Roșii a Republicii Moldova, în Listele Convenției de la Berna și în Anexele II și IV din Directiva Habitate.

Reintroducerea materialului vegetal în habitatele naturale din arealul istoric al unei specii amenințate, este o metodă de conservare care poate reduce riscul de dispariție prin creșterea numărului de indivizi și a dimensiunii populației.

Pentru reintroducerea și crearea de noi populații ale speciei periclitată *Crambe tataria* Sebeök a fost utilizat material săditor (răsad) obținut din semințe. Deoarece populațiile nou- create ar trebui să conțină cât mai multă diversitate genetică posibilă, pentru a maximiza rezistența la schimbările habitatului, semințele au fost colectate atât de la plante din comunitățile de stepă din rezervația „Iagorlâk”, cât și din rezervația „Bugeac”.

În calitate de sector-pilot pentru reintroducerea speciei, a fost aleasă o poiană cu vegetație stepizată a unui sector de pădure de stejar cu scumpie din apropierea satului Speia, raionul Ane-

nii Noi. În acest habitat, situat pe versantul cu expoziție vestică, care reprezintă o comunitate vegetală de stepă primară *Festuceto (valesiaca) – stipeta (pulcherrima) herbosa* au fost identificate aproximativ 200 de specii de plante vasculare, inclusiv rare pentru teritoriul Republicii Moldova: *Achillea ochroleuca* Ehrh., inclusă în Cartea Roșie a Republicii Moldova (categoria CR), *Asparagus officinalis* L., protejată prin lege în Republica Moldova (categoria II), *A. verticillatus* L. (categoria VIII), *Astragalus varius* S.G.Gmel., *Cerastium glutinosum* Fr. (categoria IV), *Helichrysum arenarium* (L.) Moench (categoria II), *Pleconax conica* (L.) Šourková, *Valerianella brachystephana* (Ten.) Bertol. și al.

Cercetările au fost realizate cu suportul ANCD în cadrul proiectului „Cercetarea și conservarea florei vasculare și macro-microbiotei din Republica Moldova”, cifrul 20.80009.7007.22

JUDEȚUL VASLUI – IMPORTANȚA EXPLOATĂRII ȘI DEZVOLTĂRII RESURSELOR FORESTIERE NELEMNOASE

Cristiana MARCU, Lucian DINCĂ,
Institutul Național de Cercetare și Dezvoltare
în Silvicultură „Marin Drăcea”, București

Produsele forestiere nelemnoase reprezintă o unealtă valoroasă atât în cadrul ramurilor industriale, cât și în domeniul culinar și artizanal, iar România se bucură de o răspândire și diversitate mare a acestora, datorită reliefului variat și climei temperat-continentale.

Această lucrare prezintă importanța utilizării și valorificării produselor nelemnoase forestiere, de ce este necesară dezvoltarea acestui sector și sunt, de asemenea, prezentate și analizate trei astfel de produse, care sunt întâlnite frecvent în zona de acțiune a Direcției Silvice Vaslui: căpriorul (*Capreolus capreolus*) prezintă un proces de recoltare ce se poate realiza cu ușurință, cu un nivel de complexitate redus și, de asemenea, se observă o cerere mare pe piață, împreună cu prețuri ridicate ale produselor brute și derivate. Iepurele de câmp (*Lepus europeus*) este o specie unde, la fel ca în cazul căpriorului, procesul de recoltare este facil, cu costuri reduse, iar factorii biotici și abiotici nu prezintă un pericol pentru acesta. Crapul (*Cyprinus carpio*) are cererea, popularitatea și potențialul pe piață foarte ridicate, cu un portofoliu vast al produselor derivate. Cele trei produse nelemnoase forestiere au fost analizate prin intervalul de apreciere AHP, unde au fost stabilite valori ale acestora pe baza celor 19 criterii.

**DIVERSITATEA TRIHODINIDELOR (CILIOPHORA)
LA PEȘTII DIN APELE SPAȚIULUI HIDROGRAFIC
DUNĂREA DE JOS – PRUT – NISTRU – MAREA NEAGRĂ
ȘI APELE ADIACENTE**

*Alexandru MOȘU, Asociația Internațională Ecologică
a Păstrătorilor Râului „Eco-Tiras”*

În lucrare sunt prezentate date referitoare la diversitatea taxonomică, peștii-gazdă, localizarea și patogenia trihodinidelor din spațiul hidrografic investigat, iar după caz se aduc observații privind morfometria, variabilitatea și ecologia lor, însoțite de respectivul material ilustrativ.

**PIESELE ELEFANTIDULUI
DIN GENUL *STEGOTETRABELODON* (PETROCCHI, 1941)
PE TERITORIUL REPUBLICII MOLDOVA**

*Teodor OBADĂ, cercetător științific,
Institutul de Zoologie, MNEIN*

Piesele genului *Stegotetrabelodon* sunt cunoscute din puține puncte fosilifere pe teritoriul Europei de Est (Obadă, 2007, 2014). Una din principalele caracteristici ale acestui gen sunt fildeșii inferiori aplatizați, de dimensiuni foarte mari, formând în secțiune transversală o figură în formă de prăsadă sau cifra opt. Fildeșii superiori la acești reprezentanți sunt eliptici în secțiune transversală și comprimați lateral. Dentiția se aseamănă foarte mult cu reprezentanții genului *Tetrabelodon*. O altă caracteristică este structura internă a fildeșilor, marginile externe având linii încrucișate („Schreger lines”, caracteristice elefantidelor), în timp ce zona internă a fildeșilor are o structură neomogenă.

Nu este determinat continentul în care au apărut aceste elefantide, ele fiind cunoscute din latitudinile medii și sudice ale Europei, Asia Mică și Africa.

Pe teritoriul Republicii Moldova piesele acestor reprezentanți sunt semnalate din patru puncte fosilifere. În colecția MNEIN se păstrează piesele a trei specimeni care sunt raportați la acest gen. Acestea provin din s. Țareuca, r-nul Rezina (fragment de craniu cu M3, fragment de mandibulă cu m3, fragmente de fildeși superiori (I2) și inferiori (i2); mun. Chișinău (Pd4-M1 dex., M1 sin.), or. Ungheni (fragment i2). În colecția Facultății de Geografie a

Universității de Stat din Tiraspol (cu sediul la Chișinău) se păstrează un fragment de fildeș inferior care provine din regiunea raionului Telenești (locația precisă nu este cunoscută). Vârsta depozitelor în care au fost colectate piesele poate fi estimată ca Sarmățian mediu-superior (biozona MN 9-MN 10)-Pontian (biozona MN 13).

EVOLUȚIA MARMOTELUI DE STEPĂ *MARMOTA BOBAC MULLER*

Viorica PASCARI,
Institutul de Zoologie

Marmota de stepă *Marmota bobak*, numit și baibal, este o specie de marmotă care populează stepele din Europa de Est (Ucraina, Rusia și Belarus).

Fosile de marmotă de stepă *Marmota bobac* au fost colectate pe teritoriul Republicii Moldova de la stațiunile paleolitice din nord – grotă Duruitoarea Veche, r-l Râșcani (începutul Pleistocenului superior, str. 3-4, cultura acheuleană), 104 fosile de la 16 indivizi, din grotă Buzdugeni I, r-l Edineț, 79 fosile de la 6 indivizi, c. Butești, 28 piese scheletice de la 4 indivizi, c. Brânzeni I (Pleistocenul superior), 1737 fosile de la 153 de indivizi (Mezolitic, Holocenul timpuriu), c. Trinca III, r-l Edineț, 4 fosile de la 2 indivizi din stratul II, 5/1 din stratul III și 8/ – din stratul V, c. Corjeuți, r-l Briceni: 1/1 din stratul II; 62/4 – din stratul III, c. Cosăuți, r-l Soroca, Paleoliticul superior, din stratul 4/5 au fost colectate 5 fosile de la 2 indivizi.

În urma studiului acestora, am avut posibilitatea să observăm diferența în structura maxilarului inferior al marmotei de stepă sau baibacului din depunerile Pleistocenului mediu, Pleistocenului tardiv și Holocenului.

ȘOARECELE DE TUNDRĂ *MICROTUS (STENOCRANIUS)*
GREGALIS PALLAS DE LA STAȚIUNILE PALEOLITICE
DIN NORDUL REPUBLICII MOLDOVA

Viorica PASCARI,
Institutul de Zoologie

Șoarecele de tundră *Microtus (Stenocranius) gregalis* Pallas a fost un element obișnuit al micropaleoteriofaunei Pleistocenului Europei de Est și de Vest și al altor regiuni.

Fosile de șoarece de tundră *Microtus gregalis* au fost descoperite și pe teritoriul Republicii Moldova, la așezările paleolitice din nordul Moldovei: c. Cosăuți și c. Podgori, r-l Soroca; din grotele stâncilor calcaroase de la Duruitoarea Veche, r-l Râșcari, Brânzeni, Buzdugeni și Trinca, r-l Edineț, c. Corjeuți, r-l Briceni.

Ca bază în cercetare s-au luat fosilele șoarecelui de tundră din depunerile așezărilor paleolitice sus-numite, îndeosebi variabilitatea morfologică a structurii suprafeței de masticație a jugalilor M_1 și M^3 .

În rezultatul cercetărilor variabilității morfologice a structurii suprafețelor de masticație a molarilor M_1 și M^3 au fost evidențiate 7 morfotipuri de trei categorii: gregaloide, gregalo-microtide și microtide.

Rozătoarele sunt un indicator important al paleoclimiei pe teritoriul țării și foarte reprezentative din punct de vedere ecologic și paleogeografic în elucidarea procesului de evoluție și determinare a paleoclimiei.

RĂSPÂNDIREA STRATIGRAFICĂ ȘI CARACTERISTICA ECOLOGICĂ A FAUNEI DE GASTEROPODE TERESTRE DIN DEPOZITELE LOESSOIDE PLEISTOCENE ALE BAZINULUI NISTRULUI

*Afanasie PREPELIȚA, Universitatea de Stat din Tiraspol,
Tudor TRIFAN, Institutul de Geologie și Seismologie*

A fost analizată componența și caracteristicile ecologice ale faunei de gasteropode terestre din cca 200 de probe de cochilii de aceste viețuitoare. Probele au fost colectate din depozitele loessoide de vârstă pleistocenului superior, răspândite pe terasele tinere din valea Nistrului. În total, au fost identificate 40 de specii care în prezent populează o varietate relativ mare de biotopuri și au o răspândire zoogeografică diversă. S-a constatat că structura ecologică a faunei suportă modificări temporale și spațiale. Astfel că specificul asociației de moluște din solurile fosile Riss-Wurmiene este determinat de prezența elementelor de pădure, având ca formă conducătoare specia *Helicigona banatica* (Rossm.), element alohton pentru zona studiată. Reprezentanții acestei grupe ecologice nu se regăsesc în straturile de depozite glaciare Wurmiene, unde domină cu precădere moluștele care populează terenuri deschise, printre care se întâlnesc și forme boreal-alpine, cum sunt *Columella columella* (Mart.), *Vallonia tenuilabris* (Al.Br.), la fel specii alohtone pentru fauna recentă din regiune.

**ÎNFLORIREA CASTANULUI ORNAMENTAL COMUN
(*AESCULUM HIPPOCASTANUM L.*)
LA SFÂRȘITUL PERIOADEI DE VEGETAȚIE – FENOMEN
PROVOCAT DE INVAZIA SPECIEI *Cameraria ohridella*
DESCHKA & DIMIĆ, 1986**

*Cristina ȚUGULEA, dr., cercetător științific,
Institutul de Zoologie, MNEIN*

În ultimii ani, se observă un fenomen neobișnuit – înflorirea castanului ornamental comun (*Aesculum hippocastanum L.*) la finele perioadei de vegetație (octombrie-noiembrie). Deși acest fenomen este des asociat cu temperaturile ridicate, nespecifice pentru perioada respectivă, adevărata cauză fiind consecințele invaziei unui dăunător important – molia minieră a castanului *Cameraria ohridella* (Deschka & Dimić, 1986), specie monofagă, cunoscută de puțin timp în fauna europeană și mondială, fiind descrisă ca specie nouă pentru știință în 1986, în Macedonia, orașul Ohrid. Acest proces perturbază bioritmul natural al arborelui, ducând la slăbirea vigurozității an de an tot mai mult, și în consecință la un foliaj tot mai redus, la o fructificare tot mai slabă și în final chiar la uscarea plantei.

**DIVERSITATEA FAUNISTICĂ A LEPIDOPTERELOR
DIN FAMILIA NOCTUIDAE (LEPIDOPTERA)
DIN COLECȚIA ENTOMOLOGICĂ „R. STEPANOV”**

*Cristina ȚUGULEA, dr., cercetător științific,
Secția Științele Naturii, MNEIN*

Lucrarea prezintă analiza fluturilor din familia Noctuidae (Lepidoptera), conservați în colecția entomologică „R. Stepanov”, care se află în posesia Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală al Republicii Moldova. Această colecție are o valoare istorică și științifică incontestabilă, fiind una din primele de felul ei în Republica Moldova, speciile stocați în fondul acesteia fiind colectați pe parcursul anilor 1900-1980. Depozitate în șapte cutii entomologice, cele 335 exemplare de noctuide aparțin unui număr de 90 specii incluse în 57 genuri și 13 subfamilii. Din punct de vedere numeric, cel mai bine reprezentată este subfamilia *Xyleninae*, care însumează 114 exemplare din 335, ceea ce constituie 34 %, fiind urmată de subfamilia *Noctuinae* cu 73 de exemplare (22 %) și *Hadeninae* cu 64 de exemplare (19 %). Subfamilia *Oncocnemidinae* și *Psaphidinae* înregistrează câte un singur exemplar. În ceea ce privește distribuția speciilor în subfamilii, mai numeroase sunt subfamiliile *Xyleninae*, *Hadeninae* și *Noctuinae* care înregistrează 30, 20 și respectiv 11 specii. Subfamiliile *Eustrotiinae*, *Oncocnemidinae* și *Psaphidinae* includ câte o singură specie.

РЕКОНСТРУКЦИЯ ПРОТОТИПА ПОКРЫТОСЕМЕННЫХ РАСТЕНИЙ

*ХЕЙФЕЦ Эдуард Олегович,
Селекционно-генетический институт,
Одесса, Украина*

В настоящей работе предложена реконструкция прототипа покрытосеменных растений по архаичным признакам, которые встречаются разрозненно в целом ряде таксонов. Показано, что гипотетический предок был неветвящимся, имел сердцевидные листья с перисто-дихотомическим жилкованием, свернутые в зачаточном состоянии, и произрастал в условиях затенения. Рассмотрен ряд проблем теоретической морфологии и номенклатуры, как отображение этих проблем.

CUPRINS

PROGRAM	3
ETNOGRAFIE ȘI MUZEOLOGIE	8
BODEAN Sergiu, VORNIC Vlad, PUȘCAȘU Ion – <i>Așezarea eneolitică Tigheci-Vatra Satului.</i> <i>Considerații preliminare</i>	8
BRIHUNET Manole – Arta monumentală <i>din Basarabia în prima jumătate a secolului al XIX-lea</i>	10
BUZILĂ Varvara – Reminiscente ale tradiției <i>stâlpilor ciopliți în lemn din centrul Republicii Moldova</i>	12
CIOBANU Constantin Gh. – Medalii din ceramică, <i>aflăte în patrimoniul MNEIN</i>	14
DUDNICENCO Nicolae – Cunoștințe ale <i>poporului român referitoare la prun</i>	16
LOZOVANU Dorin – Diaspora Republicii Moldova <i>reflectedă în expozițiile muzeale</i>	18
MACOVEI Tamara – Elemente simbolice în <i>cultura materială tradițională</i>	21
MADAN Elena – Școlile de meserii din Basarabia <i>(sfârșitul secolului XIX – mijlocul secolului XX)</i>	23
PLOȘNIȚĂ Elena – Instituția muzeală din Republica Moldova <i>între cotidianitate și reglementările normative</i>	24
PROHIN Andrei – Uneltele agricole – constelații cerești <i>în imaginărilor folcloric românesc</i>	26
REȘETNIC Elena – Moduri de organizare și petrecere <i>a timpului liber, caracteristice spațiului urban,</i> <i>în perioada postbelică</i>	27

ȘIȘCANU Elena – <i>Marama – mărturie a ceea ce era, în vechime, industria casnică la români</i>	29
VICOL Petru – <i>Documentele Dicasteriei Duhovnicești din Chișinău (1812-1832) – o sursă de cercetare a conduitei morale a clerului basarabean</i>	31
ȘTIINȚELE NATURII	33
BADIUC Irina, CURCUBĂȚ Stela, PANĂ Sergiu – <i>Activitățile extramuzeale ale Secției Științele Naturii a Muzeului de Stat de Istorie și Studiere a Ținutului (în baza registrului pentru anii 1981-1985)</i>	33
CASSIR Polina, IZVERSCAIA Tatiana, GHENDOV Veaceslav – <i>Plante vasculare amenințate din zona stepică din situl Ramsar „Lacurile Prutului de Jos”</i>	34
COJUHARI Tamara, ȘABANOVA Galina – <i>Raportul densitatea aparentă (DA) și numărul de plante în trei biocenoze din Rezervația „Codrii”</i>	36
DERJANSCHI Valeriu – <i>Insectele invazive în Grădina Botanică a Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală din Chișinău</i>	39
DOHOT Mihail, NICHIFOROV Vladimir – <i>Mărturiile fotografice ale compozițiilor biologice executate de Franz Ostermann în colecțiile MNEIN</i>	40
IZVERSCAIA Tatiana, GHENDOV Veaceslav, SCORȚESCO Florentin, BELOUS Ștefan – <i>Experiența creării unei populații reintroduse a speciei amenințate Crambe Tataria Sebeok (Brassicaceae) în Republica Moldova</i>	42

MARCU Cristiana, DINCĂ Lucian – <i>Județul Vaslui – importanța exploatării și dezvoltării resurselor forestiere nelemnoase</i>	44
MOȘU Alexandru – <i>Diversitatea Trihodinidelor (Ciliophora) la peștii din apele spațiului hidrografic Dunărea de Jos – Prut – Nistru – Marea Neagră și apele adiacente</i>	45
OBADĂ Teodor – <i>Piese de elefantidului din genul Stegotetabelodon (Petrocci, 1941) pe teritoriul Republicii Moldova</i>	46
PASCARI Viorica – <i>Evoluția marmotelului de stepă Marmota Bobac Muller</i>	48
PASCARI Viorica – <i>Șoarecele de tundră Microtus (Stenocranius) Gregalis Pallas de la stațiunile paleolitice din nordul Republicii Moldova</i>	49
PREPELIȚA Afanasie, TRIFAN Tudor – <i>Răspândirea stratigrafică și caracteristica ecologică a faunei de gasteropode terestre din depozitele loessoide pleistocene ale bazinului Nistrului</i>	50
ȚUGULEA Cristina – <i>Înflorirea castanului ornamental comun (Aesculum Hippocastanum L.) la sfârșitul perioadei de vegetație – fenomen provocat de invazia speciei Cameraria ohridella Deschka & Dimić, 1986</i>	51
ȚUGULEA Cristina – <i>Diversitatea faunistică a Lepidopterelor din familia Noctuidae (Lepidoptera) din Colecția Entomologică „R. Stepanov”</i>	52
ХЕЙФЕЦ Эдуард Олегович – <i>Реконструкция прототипа покрытосеменных растений</i>	53